

เมื่อประชาชน...เข้าไม่ถึง EIA

ช

อสังสัยของสมาชิกกลุ่มรักษาน้ำอัน ซึ่งเป็น
ประชาชนในพื้นที่ที่กำลังจะมีโครงการโรงงาน
ผลิตน้ำตาลขนาด 12,500 ตันต่อวัน พ่วง
ด้วยโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาด 48 เมกะวัตต์ ที่

จังหวัดสกลนคร ได้พยายามติดตามร้องขอรายงานการวิเคราะห์
ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือ อีไอเอ ของโครงการมาศึกษา
เพื่อให้รู้และเข้าใจว่า จริงๆ แล้วโครงการนี้มีรายละเอียด
เป็นอย่างไร เพราะการรับฟังข้อมูลของบริษัทเอกชนเจ้าของ
โครงการเพียงฝ่ายเดียวนั้นย่อมมีข้อที่น่าเคลงสงสัยว่า
อาจจะไม่ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ของการมุ่งใจหรือโฆษณาชวนเชื่อ

จากประสบการณ์การร้องขอรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อม โครงการโรงงานผลิตน้ำตาลทราย บริษัท ไทย
รุ่งเรืองอุตสาหกรรม จำกัด จังหวัดสกลนคร และโครงการโรง
ไฟฟ้าชีวมวล บริษัท ไทยรุ่งเรือง จำกัด จังหวัดสกลนครนั้น มี
ข้อสังเกตต่อกระบวนการพิจารณาและดำเนินการของสำนักงาน
นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สนพ.) ดังนี้
กีดขวางเข้าถึง พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร

1.เมื่อร้องขอข้อมูลข่าวสาร รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ
สิ่งแวดล้อมของโครงการไปยังสำนักงานนโยบายและแผน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพิจารณาคำร้องขอเข้า
ถึงรายงานอีไอเอนั้นล่าช้ามาก ไม่ทันกับการกำหนดวันพิจารณา
รายงานให้มีระยะเวลาภายในรอบแรก 45 วัน และรอบที่สอง
30 วัน และทุกครั้งที่มีการร้องขอรายงานฯ จะต้องรอให้มีการ
ประชุมคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของ สผ.ทุกครั้ง

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าไม่เคยมีประชาชนคนไหนได้รับการ
อำนวยความสะดวกให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นด้วยความ
สะดวกโดยไม่ชักช้าประวิงเวลา หรือไม่เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง
 การถ่ายเอกสารจำนวนมาก เมื่อได้เอกสารเหล่านั้นมา
รายงานดังกล่าวก็มักจะผ่านความเห็นชอบไปแล้ว หรือจัดทำ
ฉบับใหม่แล้ว ต้องร้องขอใหม่อีกทุกครั้งที่มีการจัดทำรายงาน
แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาว่าจะเปิดเผยข้อมูล
ข่าวสารดังกล่าวหรือไม่ และต้องเข้าสู่กระบวนการยื่นขอ ร
คอยการพิจารณา การถ่ายเอกสาร การประทับตราห้ามอ้างอิง
ข้อมูลที่ไม่ผ่านการพิจารณา จ่ายค่าถ่ายเอกสารในอัตราภายใน
สนพ. ซึ่งมีราคาแพงกว่าท้องตลาดทั่วไป วันเวียนอยู่เช่นนั้น

ดังนั้น การได้มาซึ่งรายงานฯ ล่าช้า จึงนับเป็นการกีดกัน
การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างจริงจังของกระบวนการพิจารณา
และกระบวนการทำงานของ สผ.เอง เพราะเป็นเช่นนั้นมา
ยาวนาน ไม่มีการปรับปรุงแก้ไข ทั้งที่ในกฎหมายพระราช
บัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ระบุว่า การเข้าถึง
ข้อมูลในรายงานอีไอเอนั้นเป็นสิทธิการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ
ประชาชน ซึ่งนับเป็น "สิทธิการรับรู้" ข้อมูลเพื่อการมีส่วนร่วม
ในการกำหนดนโยบายและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็นไป
อย่างโปร่งใส อันเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนา
สังคมประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนมีสิทธิในการตรวจสอบข้อมูล

ดังนั้น การพิจารณาเปิดเผยข้อมูลรายงานฯ ล่าช้าจึง

เป็นการละเมิดสิทธิและกีดกันการ "ได้รู้" ข้อมูลซึ่งประชาชนมีสิทธิจะรับรู้ แต่เมื่อการพิจารณาดังกล่าวไม่เอื้อให้ประชาชนได้เข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว เพื่อจะมีเวลาเพียงพอที่จะสามารถอ่านทำความเข้าใจเพื่อเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สผ.ระบบราชการยุคไอที 1.0

2.ค่าใช้จ่ายในการถ่ายเอกสารรายงานฯ จากประสบการณ์กลุ่มรักษาน้ำอุนต้องจ่ายค่าเอกสารรายงานวิเคราะห์ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ฉบับหลัก ฉบับเพิ่มเติม และฉบับชี้แจงเพิ่มเติม รวมกว่า 12,000 บาท ซึ่งนับเป็นราคาที่สูงมากสำหรับประชาชนทั่วไปที่จะเข้าถึงรายงานฯ เพราะมีจำนวนหลายหน้า แต่แม้ว่าปัจจุบันนี้จะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่จัดการเอกสารได้รวดเร็วและราคาถูกกว่ามาก แต่กองวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม สผ. มิได้นำเอาเทคโนโลยีที่ก้าวหน้ามาพัฒนาระบบการบริการเพื่อเอื้ออำนวยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูล

แต่ยังต้องใช้ระบบถ่ายและลงประทับเอกสารทีละหน้า ซึ่งล่าช้าและใช้เวลาหลายวัน ดังนั้น เทคโนโลยีและเทคนิควิธีในการบริการข้อมูลรายงานอีไอเอที่ล่าช้าของ สผ. นั้น "ล่าช้า" จนเป็นอุปสรรคแก่การส่งเสริม "สิทธิการได้รู้" "สิทธิการมีส่วนร่วม" กำหนดนโยบายและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้โปร่งใส ความล่าช้าของหน่วยงานที่ครอบครองข้อมูลข่าวสารเป็นจำนวนมากของทุกโครงการพัฒนาในประเทศ ที่มีผลได้-เสียต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนนี้จึงเป็นอุปสรรคแรกๆ ที่ควรกำจัดเพื่อการพัฒนาล้างคมประชาธิปไตย

3.ภาษาและข้อมูลในรายงานฯ นั้น เป็นข้อมูลที่ไม่เอื้อให้ประชาชนทั่วไปอ่านเข้าใจ เพราะความรู้ที่ใช้ในรายงานดังกล่าวเป็นความรู้ที่เน้นข้อมูลผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ภาษาวិทยาศาสตร์เป็นหลัก และเมื่อกระบวนการพิจารณาให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารล่าช้ากว่าจะได้รายงานฯ ทำให้ประชาชนไม่อาจจะร้องขอให้ผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลางอ่านและชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาชนที่มีส่วนได้-เสียได้ และการที่นักวิชาการ หรือสาขาความรู้ที่หลากหลายอื่น

รวมทั้งความรู้ของประชาชนไม่อาจจะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาได้ คณะกรรมการผู้ชำนาญการที่ถูกคัดเลือกมาจาก สผ.เองจึงผูกขาดอำนาจในการพิจารณา ซึ่งเป็นการเปิดทางให้มีการครอบงำด้วยอำนาจการเงินของฝ่ายที่เป็นเจ้าของโครงการ และเป็นต้นเหตุของความขัดแย้งและการไม่ยอมรับรายงานฯ หรือปฏิเสธกระบวนการจัดทำและพิจารณารายงานอย่างกว้างขวาง

กีดกันการมีส่วนร่วมของประชาชน

ตัวอย่างความพยายามของประชาชนในนามกลุ่มรักษาน้ำอุนที่ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐ อย่างสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) หลังจากเจ้าของโครงการส่งรายงานเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

ตามหลักการในการประเมินผลกระทบนั้น กระบวนการจัดทำและพิจารณารายงานอีไอเอ ย่อมจำเป็นจะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับรู้ วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการ หรือเนื้อหาในรายงานนั้นๆ ตามสมควร แต่ตามความเป็นจริงแล้ว ประชาชนแทบไร้โอกาสที่จะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้โดยสะดวก ประหยัด และเหมาะสมแก่เวลา ซึ่งความยุ่งยาก ราคาที่ต้องจ่ายแพง และระยะเวลาที่ล่าช้า ทำให้นำไปใช้ประโยชน์ในการมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการและพิจารณารายงานได้ไม่ทันต่อกระบวนการตัดสินใจผ่านความเห็นชอบรายงานที่กำหนดระยะเวลาไว้ หรือการอนุมัติอนุญาตโครงการ

ดังนั้น การที่ สผ.ไม่มีกระบวนการเปิดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้โดยสะดวก ประหยัด และเหมาะสมแก่เวลาจึงนับเป็นต้นเหตุของการกีดกัน หรือละเมิด "สิทธิในการได้รู้" ข้อมูลข่าวสารตามหลักการแห่งกฎหมายพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 หรือกระทั่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นหน่วยงานที่กีดกันการมีส่วนร่วมของกลุ่มประชาชน ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือกระทั่งนำไปสู่ปลายทางที่ทำให้กำหนดมาตรการป้องกันการผลกระทบได้อย่างไม่รอบคอบ จนที่สุดก็จะนำไปสู่ความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมของประเทศชาติ และสุขภาพของประชาชนในที่สุด.

กลุ่มรักษาน้ำอุน